

ผลการใช้ชุดฝึกอบรมทางไกลเพื่อพัฒนาความสามารถของครูแนะแนว
ในการออกแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้การกลั่น
แกล้งทางไซเบอร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

The Effects of Using Distance Training Package to Develop Guidance
Teachers Ability to Design Guidance Activities for Promoting
Awareness of Cyber-Bullying among Secondary School Students

Received: October 27, 2022
Revised: December 09, 2022
Accepted: December 11, 2022

นिरนาท แสนสา¹
Niranart Sansa
(niranart_5854@hotmail.com)

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1. เปรียบเทียบความสามารถของครูแนะแนวในการออกแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ของนักเรียนระดับมัศึกษาก่อนและหลังการใช้ชุดฝึกอบรมทางไกล และ 2. ศึกษาความคิดเห็นของครูแนะแนวที่มีต่อชุดฝึกอบรมทางไกลเกี่ยวกับการออกแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาเป็นการวิจัยแบบกลุ่มเดียววัดก่อนและหลังการทดลอง กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ ครูแนะแนวในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด ที่จัดกิจกรรมแนะแนวในปีการศึกษา 2565 จำนวน 22 คน ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือวิจัย ได้แก่ 1. ชุดฝึกอบรมทางไกล เรื่อง การออกแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา 2. แบบประเมินความสามารถของครูแนะแนวในการออกแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวฯ และ 3. แบบประเมินความคิดเห็นของครูแนะแนวที่มีต่อชุดฝึกอบรมทางไกลฯ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการทดสอบค่าที

¹ แขนงวิชาการแนะแนวและการปรึกษาเชิงจิตวิทยา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
Program in Guidance and Psychological Counseling School of Educational Studies
Sukhothai Thammathirat Open University

ผลการวิจัย พบว่า 1. ภายหลังจากเข้ารับการฝึกอบรม ครูแนะแนวมีความสามารถในการออกแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาสูงขึ้นมากกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 2. ครูแนะแนวมีความคิดเห็นต่อชุดฝึกอบรมทางไกลโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีรายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ภาษาที่ใช้มีความชัดเจนและเข้าใจง่าย รองลงมาคือ เนื้อหาสาระ มีความเหมาะสมกับผู้อบรม และรายการที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ การลำดับความสัมพันธ์ของเนื้อหาที่มีความเหมาะสม

คำสำคัญ : ชุดฝึกอบรมทางไกล, ครูแนะแนว, การจัดกิจกรรมแนะแนว, การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์, มัธยมศึกษา

Abstract

The objectives of this research were to: 1) compare the ability of guidance teachers to design guidance activities to promote cyber-bullying awareness among secondary school students before and after using the distance training package; and 2) study the opinions of guidance teachers towards the distance training package to design guidance activities to promote cyber-bullying awareness among secondary school students. The research sample consisted of 22 guidance teachers in educational institutes under Chanthaburi-Trad Secondary Educational Service Area Office who organized guidance activities in the academic year 2022. They were obtained by simple random sampling. The research tools were 1) the distance training package titled the design of guidance activities to promote awareness of cyber-bullying among secondary school students; 2) an assessment form for the guidance teachers' ability to design activities; and 3) an assessment form for the guidance teachers' opinions towards the distance training package. The statistics used to analyze the data were frequency, percentage, mean, standard deviation, and t-test.

The research results showed that 1) after the training, the guidance teachers' ability to design guidance activities to promote awareness of cyber-bullying among secondary school students was significantly higher than before training at the .05 level, and 2) the guidance teachers had an opinion, in the overall, the distance training package was at the highest level. The highest average was the language used was clear and easy to understand, followed by the content was appropriate for the trainers, and the lowest average was the sequence of content relationships was appropriate.

Keywords: Distance Training Package, Guidance Teachers, Guidance Activities, Cyber-Bullying, Secondary School

บทนำ

ความสามารถของครูแนะแนวในการออกแบบการจัดกิจกรรมแนะแนว มีความสำคัญต่อการส่งเสริมพัฒนา ป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในสถานการณ์ปัจจุบันที่มีการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการติดต่อสื่อสาร ทำให้เกิดปัญหาการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์มากขึ้น ซึ่งการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ (Cyber Bullying) หมายถึง การใช้อินเทอร์เน็ตเป็นเครื่องมือเพื่อก่อให้เกิดการคุกคาม ล่อลวงให้เกิดความเสียหาย โดยกลุ่มเป้าหมายสามารถเกิดขึ้นได้กับทุกเพศทุกวัย รวมทั้งนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ซึ่งการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์คล้ายกับการกลั่นแกล้งในรูปแบบอื่น หากแต่จะกระทำผ่านสื่อออนไลน์ ซึ่งผู้กลั่นแกล้งส่วนใหญ่มักจะรู้จักผู้ที่ถูกกลั่นแกล้ง (สถาบันสื่อเยาวชน และ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2561) การกลั่นแกล้งดังกล่าว ส่งผลกระทบต่อผู้ถูกกลั่นแกล้งเป็นอย่างมาก เนื่องจากแพร่กระจายได้อย่างรวดเร็วทำให้มีผู้คนรับรู้เหตุการณ์เป็นจำนวนมาก อีกทั้ง ข้อมูลยังคงค้างอยู่ในโลกไซเบอร์ยาวนาน ผลกระทบจากการกลั่นแกล้งส่งผลให้ผู้ถูกกลั่นแกล้งเกิดความเครียด วิตกกังวล หดหู่ ไม่สบายใจ เป็นทุกข์ใจ ในบางกรณีอาจทำให้เป็นผู้มีบุคลิกภาพเก็บตัว รู้สึกอับอายไม่อยากจะออกไปพบปะผู้คน ทำให้ออนไม่หลับ คิดมาก และในกรณีที่รุนแรงมาก ๆ อาจนำไปสู่การฆ่าตัวตายได้ (ณัฐรัชต์ สามีมาศ พิมพัทธ์ บัญมณฑล และรณภูมิ สามัคคีคารมย์, 2557, สรานนท์ อินทนนท์ และ พลินี เสริมสินศิริ, 2560 และ Sharif, 2008)

จากปรากฏการณ์ทางสังคมที่เป็นปัญหาดังกล่าว ครูแนะแนวนับว่าเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการจัดบริการแนะแนว (Guidance Service) ที่มุ่งช่วยเหลือและส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักและเข้าใจตนเอง เข้าใจผู้อื่น มีความตระหนักรู้ถึงพิษภัยของการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ เข้าใจสภาพแวดล้อม การใช้ชีวิตอย่างมีคุณค่า การอยู่ร่วมกันอย่างกัลยาณมิตร และมีความพร้อมที่จะพัฒนาศักยภาพของตนเอง โดยยึดหลักการให้บริการบนพื้นฐานของการประยุกต์แนวคิดทางจิตวิทยาอย่างสอดคล้องกับพัฒนาการของนักเรียนในแต่ละช่วงวัย (เรียมศรีทอง, 2559) อีกทั้งในแผนพัฒนาการแนะแนวและแนวทางการจัดกิจกรรมแนะแนวระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2561-2565 ตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561-2580 ได้กำหนดประเด็นกลยุทธ์ให้มีการพัฒนาคุณภาพครูแนะแนว โดยมีเป้าประสงค์เชิงกลยุทธ์ที่มุ่งให้ครูแนะแนวนำกระบวนการแนะแนวไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีแนวทางการดำเนินงานคือการส่งเสริมสนับสนุนให้ครูแนะแนวเข้ารับการพัฒนาตนเอง เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการแนะแนว และสามารถนำกระบวนการแนะแนวไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2565)

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า การพัฒนาครูแนะแนวเป็นเรื่องสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาด้วยการฝึกอบรมในรูปแบบทางไกลที่ทำให้เกิดความคล่องตัวมากกว่า และสามารถเลือกตามความเหมาะสมกับปัญหาและสถานการณ์ ซึ่งในปัจจุบันเกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ทำให้การฝึกอบรมต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบให้เหมาะสม โดยการใช้ชุดฝึกอบรมทางไกล (Distance Training Package) นับว่าเป็นรูปแบบการฝึกอบรมที่เหมาะสมรูปแบบหนึ่งที่ช่วยป้องกันการติดเชื้อซึ่งกันและกันในระหว่างการอบรม ทั้งนี้เนื่องจากชุดฝึกอบรมทางไกล สามารถประยุกต์ใช้สื่อผสมที่มีทั้งสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อดิจิทัลที่ผู้อบรมสามารถศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยมีกระบวนการสร้างและพัฒนาอย่างเป็นระบบ มีการวิเคราะห์ความต้องการของผู้รับการอบรม มีการออกแบบการนำเสนอเนื้อหาทั้งในประมวลสาระ และแนวปฏิบัติกิจกรรมอย่างถูกต้องเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายที่สามารถศึกษาตามเนื้อหาที่กำหนดไปที่ละขั้นทีละตอน โดยมีความยืดหยุ่นเรื่องเวลา และสถานที่ ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงศึกษาผลการใช้ชุดฝึกอบรมทางไกลเพื่อพัฒนาความสามารถของครูแนะแนวในการออกแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในครั้งนี้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถของครูแนะแนวในการออกแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ก่อนและหลังการใช้ชุดฝึกอบรมทางไกล
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของครูแนะแนวที่มีต่อชุดฝึกอบรมทางไกล เรื่องออกแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

สมมุติฐานการวิจัย

ครูแนะแนวที่ใช้ชุดฝึกอบรมทางไกลฯ มีความสามารถในการออกแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา หลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรม

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบทดลองกลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดียว วัดก่อนและหลังการทดลอง (one-group pretest -posttest design) โดยมีรูปแบบการวิจัย ดังนี้

O1 ————— X ————— O2

O1 หมายถึง การเก็บข้อมูลความสามารถของครูแนะแนวฯ ก่อนการทดลอง

X หมายถึง การฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความสามารถของครูแนะแนวฯ โดยใช้ชุดฝึกอบรมทางไกล เรื่อง การออกแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

O2 หมายถึง การเก็บข้อมูลความสามารถของครูแนะแนวฯ หลังการทดลอง

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากร ได้แก่ ครูแนะแนว จำนวน 64 คน ที่

จัดกิจกรรมแนะแนวในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด (สพม.จบตร) จำนวน 39 โรงเรียน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูแนะแนวในสังกัดดังกล่าวที่จัดกิจกรรมแนะแนวในปีการศึกษา 2565 จำนวน 22 คน ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 ชุดฝึกอบรมทางไกล เรื่อง การออกแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ของนักเรียน ผู้วิจัยได้สร้างและหาคุณภาพชุดฝึกอบรม โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน พิจารณาความถูกต้องเหมาะสมของเนื้อหาสาระชุดฝึกอบรม ซึ่งผลการพิจารณา พบว่า คุณภาพโดยภาพรวมของชุดฝึกอบรมทั้ง 3 ตอน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด โครงสร้างเนื้อหาของชุดฝึกอบรมแต่ละตอนมีเรื่องย่อย ดังนี้

ตารางที่ 1 เนื้อหาชุดฝึกอบรมทางไกล เรื่อง การออกแบบกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

ชุดฝึกอบรมทางไกล เรื่อง การออกแบบกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

ตอนที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับความตระหนักรู้การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

เรื่องที่ 1.1 ความหมายของความตระหนักรู้การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

เรื่องที่ 1.2 ผลกระทบจากการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

- 1) ผลกระทบในระดับบุคคล
- 2) ผลกระทบในระดับปฏิสัมพันธ์ทางสังคม

เรื่องที่ 1.3 สาเหตุของการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

- 1) ความเป็นนิรนามของโลกไซเบอร์
- 2) พื้นที่ไซเบอร์ในฐานะพื้นที่สำหรับการระบายความรู้สึก
- 3) ความง่ายและสะดวกในการกลั่นแกล้งกัน
- 4) การกลั่นแกล้งในพื้นที่ไซเบอร์เป็นผลที่ต่อเนื่องมาจากการกระทำในพื้นที่จริง

เรื่องที่ 1.4 วิธีการจัดการกับปัญหาการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

- 1) การจัดการกับตัวเอง
- 2) การจัดการกับเทคโนโลยี
- 3) การจัดการกับผู้กลั่นแกล้ง
- 4) การจัดการโดยการปรึกษากับบุคคลที่เชื่อถือ

ตอนที่ 2 ประเภท และ รูปแบบของการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

เรื่องที่ 2.1 ประเภทของผู้กลั่นแกล้งทางไซเบอร์

- 1) ผู้กลั่นแกล้ง
 - 2) ผู้ถูกกลั่นแกล้ง
 - 3) ผู้พบเห็นการกลั่นแกล้ง
-

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ชุดฝึกอบรมทางไกล เรื่อง การออกแบบกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

เรื่องที่ 2.2 รูปแบบของการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์

- 1) การโจมตี ชูทำร้าย หรือใช้ถ้อยคำหยาบคาย
- 2) การคุกคามทางเพศออนไลน์
- 3) การแอบอ้างตัวตนของผู้อื่น
- 4) การแบล็คเมล์กัน
- 5) การหลอกลวงในรูปแบบต่าง ๆ
- 6) การสร้างกลุ่มในเครือข่ายสังคมเพื่อโจมตีบุคคลที่ตัวเองไม่ชอบ
- 7) การกดดันให้เป็นกลุ่มเดียวกัน

ตอนที่ 3 ตัวอย่างการออกแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

เรื่องที่ 3.1 ตัวอย่างการออกแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้สถานการณ์การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์

เรื่องที่ 3.2 ตัวอย่างการออกแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้ของผู้กลั่นแกล้งทางไซเบอร์

เรื่องที่ 3.3 ตัวอย่างการออกแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้ของผู้ถูกกลั่นแกล้งทางไซเบอร์

เรื่องที่ 3.4 ตัวอย่างการออกแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้ของผู้พบเห็นการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์

3.2 แบบประเมินความสามารถของครูแนะแนวในการออกแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวฯ เป็นแบบประเมินประเภทอัตนัย จำนวน 1 ฉบับ โดยมีคำชี้แจงให้ครูแนะแนวออกแบบการจัดกิจกรรมแนะแนว 4 เรื่อง คือ 1. เรื่องความตระหนักรู้สถานการณ์การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ 2. เรื่องความตระหนักรู้ของผู้กลั่นแกล้งฯ 3. เรื่องความตระหนักรู้ของผู้ถูกกลั่นแกล้งฯ และ 4. เรื่องความตระหนักรู้ของผู้พบเห็นการกลั่นแกล้งฯ แต่ละเรื่องมีประเด็นการออกแบบกิจกรรมแนะแนว 8 ข้อ คือ 1. ชื่อกิจกรรม 2. ระยะเวลาจัดกิจกรรมในชั้นเรียน และระยะเวลาเรียนรู้เพิ่มเติมนอกชั้นเรียน 3. แนวคิด/สาระสำคัญ 4. วัตถุประสงค์ 5. วิธี

ดำเนินกิจกรรม 6. สื่อ/วัสดุอุปกรณ์/ แหล่งเรียนรู้ / แหล่งสืบค้นข้อมูล 7. การวัดและประเมินผล และ 8. ภาคผนวก ซึ่งมีการประเมินผลงานการออกแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวฯ โดยพิจารณาตามเกณฑ์การให้คะแนน (Scoring Rubrics) มีคะแนนเต็ม เรื่องละ 20 คะแนน

3.3 แบบประเมินความคิดเห็นของครูแนะแนวที่มีต่อชุดฝึกอบรมทางไกล เรื่อง การออกแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา เป็นแบบประเมินแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อยและน้อยที่สุด ตามมาตรวัดของลิเคิร์ต (Likert Rating Scales)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งเป็น 2 ช่วง คือ 1. ก่อนเริ่มกิจกรรมการฝึกอบรมครูแนะแนวได้ตอบแบบประเมินความสามารถในการออกแบบการจัดกิจกรรมฯ ต่อจากนั้นครูแนะแนวนำชุดฝึกอบรมไปศึกษาด้วยตนเองและมีปฏิสัมพันธ์กับผู้วิจัยทางออนไลน์ผ่านโปรแกรม Microsoft Teams เป็นเวลา 2 สัปดาห์ และ 2. เมื่อสิ้นสุดระยะเวลาการใช้ชุดฝึกอบรมทางไกล ผู้วิจัยได้จัดประชุมออนไลน์ผ่านโปรแกรม Microsoft Teams เพื่อสรุปความรู้และให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบประเมินความสามารถในการออกแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวรวมทั้งให้ตอบแบบประเมินความคิดเห็นที่มีต่อชุดฝึกอบรมทางไกล เรื่อง การออกแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์เปรียบเทียบความสามารถของครูแนะแนวในการออกแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวฯ ก่อนและหลังการทดลองโดยการทดสอบค่าที แบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (t - test for dependent sample)

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลพื้นฐานของครูแนะแนวที่เข้าอบรม เรื่อง การออกแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา แสดงได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ความถี่และร้อยละของครูแนะแนวที่เข้าอบรม จำแนกตามเพศและวุฒิการศึกษา

เพศ	ความถี่	ร้อยละ
ชาย	2	9.09
หญิง	20	90.91
รวม	22	100.00
วุฒิการศึกษา	ความถี่	ร้อยละ
ปริญญาตรี	14	63.64
ปริญญาโท	8	36.36
รวม	22	100.00

จากตารางที่ 1 ครูแนะแนวที่เข้าอบรม จำนวน 22 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 20 คน (คิดเป็นร้อยละ 90.91) รองลงมาเป็นเพศชาย จำนวน 2 คน (คิดเป็นร้อยละ 9.09) ส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 14 คน (คิดเป็นร้อยละ 63.64) รองลงมาสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท จำนวน 8 คน (คิดเป็นร้อยละ 36.36)

2. ผลการฝึกอบรมครูแนะแนวด้วยชุดฝึกอบรมทางไกล เรื่อง การออกแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สรุปผลได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบความสามารถของครูแนะแนวในการออกแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ก่อนและหลังการใช้ชุดฝึกอบรมทางไกล จำแนกตามหัวข้อเรื่อง และโดยรวมทุกหัวข้อเรื่อง

ความสามารถของครูแนะแนว ในการออกแบบการจัดกิจกรรมแนะแนว	pre		post		t	p
	M	SD	M	SD		
	(n=22)					
1) เรื่อง สถานการณ์การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ ความหมาย/ประเภท/รูปแบบ/สาเหตุ/ผลกระทบต่อบุคคลและสังคม	10.6	2.07	16.7	1.20	10.86*	.000
2) เรื่อง การสร้างความตระหนักรู้ และปรับเปลี่ยน/ลดพฤติกรรมของผู้กลั่นแกล้งผู้อื่นทางไซเบอร์	10.5	2.21	15.8	.79	9.37*	.000

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ความสามารถของครูแนะแนว ในการออกแบบการจัดกิจกรรมแนะแนว	pre		post		t	p
	M	SD	M	SD		
3) เรื่อง การสร้างความตระหนักรู้วิธีการ ปรับตัว/รับมือ/จัดการกับปัญหาใน สถานการณ์การเป็นผู้ถูกกลั่นแกล้งทาง ไซเบอร์	10.0	1.85	16.2	1.35	13.07*	.000
4) เรื่อง การสร้างความตระหนักรู้แก่ผู้พบ เห็นการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ วิธีการให้ คำแนะนำตักเตือน/ให้ความช่วยเหลือ/ให้ คำปรึกษาทั้งแก่ผู้กลั่นแกล้ง และผู้ถูก กลั่นแกล้งทางไซเบอร์	10.3	1.80	17.0	.72	18.02*	.000
รวมเฉลี่ยทุกเรื่อง	10.41	1.97	16.4	1.12	23.15	.000

*p<.05

จากตารางที่ 2 พบว่า ภายหลังจากอบรม ครูแนะแนวมีความสามารถในการออกแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาสูงขึ้นมากกว่าก่อนการอบรมทั้งรายเรื่องย่อย และโดยรวมทุกเรื่อง กล่าวคือ เรื่องย่อยที่ 1 สถานการณ์การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ในปัจจุบัน ก่อนอบรมมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 10.68 ($SD=2.07$) หลังอบรมมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 16.72 ($SD=1.20$) เรื่องย่อยที่ 2 การสร้างความตระหนักรู้ และปรับเปลี่ยน/ลดพฤติกรรมของผู้กลั่นแกล้งผู้อื่นทางไซเบอร์ ก่อนอบรมมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 10.59 ($SD=2.21$) หลังอบรมมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 15.81 ($SD=.79$) เรื่องย่อยที่ 3 การสร้างความตระหนักรู้วิธีการปรับตัว/รับมือ/จัดการกับปัญหาในสถานการณ์การเป็นผู้ถูกกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ ก่อนอบรมมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 10.00 ($SD=1.85$) หลังการอบรมมีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 16.27 ($SD=1.35$) และ เรื่องย่อยที่ 4 การสร้างความตระหนักรู้แก่ผู้พบเห็นการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ วิธีการให้คำแนะนำตักเตือน/ให้ความช่วยเหลือ/ให้คำปรึกษาทั้งแก่ผู้กลั่นแกล้ง และผู้ถูกกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ ก่อนอบรม มีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 10.31 ($SD=1.80$) หลังอบรมมีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 17.04 ($SD=.72$)

เมื่อสรุปโดยรวมทุกเรื่องเกี่ยวกับการออกแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ฯ พบว่า ก่อนอบรม ครูแนะแนวมีคะแนนเฉลี่ย

ความสามารถในการออกแบบการจัดกิจกรรมแนะแนว เท่ากับ 10.41 ($SD=1.97$) หลังการอบรม มีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 16.46 ($SD=1.12$) แสดงให้เห็นว่าภายหลังการอบรม ครูแนะแนวมีความสามารถในการออกแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวสูงขึ้นมากกว่าก่อนการอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่กำหนดไว้

3. ความคิดเห็นของครูแนะแนวที่มีต่อชุดฝึกอบรมทางไกล เรื่อง การออกแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สามารถนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3 ความคิดเห็นของครูแนะแนวที่มีต่อชุดฝึกอบรมทางไกล เรื่อง การออกแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

(n = 22)

รายการประเมินด้านเนื้อหาสาระชุดฝึกอบรมทางไกล	ระดับความคิดเห็น		
	M	SD	ความหมาย
1. เนื้อหาสาระมีความเหมาะสมกับผู้อบรม	4.71	.48	มากที่สุด
2. การลำดับความสัมพันธ์ของเนื้อหาที่มีความเหมาะสม	4.60	.57	มากที่สุด
3. ภาษาที่ใช้มีความชัดเจนและเข้าใจง่าย	4.82	.39	มากที่สุด
4. เนื้อหาสาระมีประโยชน์และเหมาะสมกับระยะเวลาในการนำไปประยุกต์ใช้	4.63	.51	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	4.69	.49	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของครูแนะแนวที่มีต่อชุดฝึกอบรมทางไกลฯ โดยภาพรวมมีความคิดเห็นว่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($M=4.69, SD=.49$) โดยมีรายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดและรองลงมาตามลำดับ ดังนี้ ภาษาที่ใช้มีความชัดเจนและเข้าใจง่าย ($M=4.82, SD=.39$) เนื้อหาสาระมีความเหมาะสมกับผู้อบรม ($M=4.71, SD=.48$) เนื้อหาสาระมีความเหมาะสมกับระยะเวลาในการนำไปประยุกต์ใช้ ($M=4.63, SD=.51$) และ การลำดับความสัมพันธ์ของเนื้อหาที่มีความเหมาะสม ($M=4.60, SD=.57$)

ตารางที่ 4 ความคิดเห็นของครูแนะแนวที่มีต่อการฝึกอบรมทางไกล เรื่อง การออกแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

(n = 22)

รายการประเมินด้านการฝึกอบรมทางไกล	ระดับความคิดเห็น		
	M	SD	ความหมาย
1. การถ่ายทอดความรู้ของวิทยากร	4.72	.46	มากที่สุด
2. การตอบข้อซักถามของวิทยากร	4.67	.50	มากที่สุด
3. ระยะเวลาในการอบรมมีความเหมาะสม	4.13	.75	มาก
4. การอบรมแบบออนไลน์มีความเหมาะสม	4.56	.56	มากที่สุด
5. ความสะดวกในการสมัครเข้าร่วมการอบรม	4.41	.61	มาก
6. ประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมอบรม	4.66	.55	มากที่สุด
7. สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้	4.63	.49	มากที่สุด
8. บรรยากาศการแลกเปลี่ยนเรียนรู้มีความเหมาะสม	4.51	.57	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	4.53	.59	มากที่สุด

จากตารางที่ 4 ความคิดเห็นของครูแนะแนวที่มีต่อการฝึกอบรมทางไกล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($M=4.53$, $SD=.59$) โดยมีรายการที่มีค่าเฉลี่ยอันดับสูงสุดและรองลงมาตามลำดับ ดังนี้ การถ่ายทอดความรู้ของวิทยากร อยู่ในระดับมากที่สุด ($M=4.72$, $SD=.46$) การตอบข้อซักถามของวิทยากร อยู่ในระดับมากที่สุด ($M=4.67$, $SD=.50$) ประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมอบรม อยู่ในระดับมากที่สุด ($M=4.66$, $SD=.55$) ส่วนรายการที่มีค่าเฉลี่ยอันดับต่ำสุด คือ ระยะเวลาในการอบรมมีความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก ($M=4.13$, $SD=.75$)

สรุปผลการวิจัยและการอภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย มีประเด็นการอภิปราย ดังนี้

1. ผลการเปรียบเทียบความสามารถของครูแนะแนวในการออกแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา พบว่า ภายหลังจากเข้ารับการฝึกอบรม ครูแนะแนวมีความสามารถในการ

ออกแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาสูงขึ้นมากกว่าก่อนการเข้ารับการฝึกอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยก่อนการอบรม ครูแนะแนวมีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการออกแบบการจัดกิจกรรมแนะแนว เท่ากับ 10.41 ($SD=1.97$) หลังการอบรม มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 16.46 ($SD=1.12$) ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่กำหนดไว้ ทั้งนี้เนื่องจากผู้เข้ารับการอบรมเป็นครูแนะแนวที่มีประสบการณ์การจัดกิจกรรมแนะแนวมาก่อน อีกทั้งเมื่อได้ศึกษาความรู้จากชุดฝึกอบรมทางไกลที่มีเนื้อหาที่ได้สร้างขึ้นโดยผ่านกระบวนการพัฒนาอย่างเป็นระบบ มีการจัดเรียงลำดับเนื้อหาอย่างต่อเนื่องเป็นลำดับก่อนหลัง ใช้ภาษาที่ง่าย มีภาพ แผนภูมิ และตารางประกอบเนื้อหาที่ถูกต้องครบถ้วนง่ายต่อการทำความเข้าใจ รวมทั้งในชุดฝึกอบรมทางไกลได้ออกแบบให้มีสาระความรู้และตัวอย่างกิจกรรมแนะแนวที่ช่วยให้ครูแนะแนวสามารถทำความเข้าใจ จดจำเนื้อหาเพื่อนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สิริวรรณ ศรีพหล (2558) ได้พัฒนาชุดฝึกอบรมทางไกล เรื่อง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสำนึกความรักชาติให้เกิดแก่นักเรียน โดยใช้เนื้อหาและแหล่งวิทยาการทางประวัติศาสตร์สำหรับครูสังคมศึกษา ผลการใช้ชุดฝึกอบรมทางไกล พบว่า ผลสัมฤทธิ์หลังการฝึกอบรมของครูสังคมศึกษาที่เข้ารับการฝึกอบรมสูงกว่าผลสัมฤทธิ์ก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

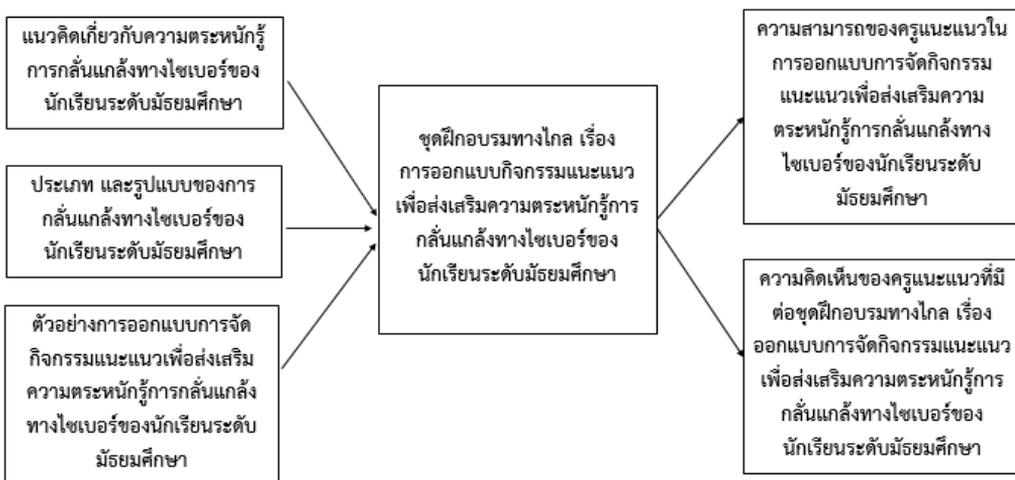
รวมถึง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทวีวัฒน์ วัฒนกุลเจริญ (2558) ได้พัฒนาชุดการเรียนรู้อิเล็กทรอนิกส์ผ่านคอมพิวเตอร์พกพา เรื่อง ความรู้พื้นฐานทางเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา สำหรับนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา แขนงวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ผลการวิจัย พบว่า นักศึกษาที่เรียนด้วยชุดการเรียนรู้อิเล็กทรอนิกส์ผ่านคอมพิวเตอร์พกพา เรื่อง ความรู้พื้นฐานทางเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 รวมทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของอารีรักษ์ มีแจ้ง (2563) ได้พัฒนาชุดฝึกอบรมผ่านเว็บเรื่องการสอนกลวิธีการอ่านสำหรับครูผู้สอนภาษาอังกฤษระดับมัธยมศึกษา ผลการวิจัย พบว่า ครูผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสอนกลวิธีการอ่านหลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลการศึกษาความคิดเห็นของครูแนะแนวที่มีต่อชุดฝึกอบรมทางไกล เรื่อง การออกแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ของ

นักเรียนระดับมัธยมศึกษา พบว่า ผู้เข้ารับการอบรมมีความคิดเห็นว่าคุณสมบัติของบทเรียนทางไกลมีความเหมาะสมโดยภาพรวมในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ เนื่องจากชุดฝึกอบรมทางไกลได้ผ่านกระบวนการสร้างอย่างเป็นระบบ กล่าวคือ มีการวิเคราะห์สถานการณ์การกักกันเคลื่อนที่ทางไซเบอร์ แล้วนำผลการวิเคราะห์มาพัฒนาชุดฝึกอบรมทางไกล โดยแบ่งเป็นหน่วย ตอน เรื่อง ที่มีความถูกต้องชัดเจน เรียงลำดับก่อนหลังอย่างเหมาะสม ใช้ภาพ แผนภูมิ ภาษาที่ง่ายต่อการทำความเข้าใจ พร้อมทั้งได้ผ่านการปรับปรุงจากข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ จึงทำให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความคิดเห็นว่าคุณสมบัติของชุดฝึกอบรมทั้ง 3 ตอน มีความเหมาะสมกับผู้อบรม มีการลำดับความสัมพันธ์ของเนื้อหาอย่างเหมาะสม ภาษาที่ใช้ในชุดฝึกอบรมมีความชัดเจนและเข้าใจง่าย รวมทั้งมีประโยชน์และเหมาะสมกับระยะเวลาในการนำไปประยุกต์ใช้ นอกจากนี้แล้ว ในกระบวนการฝึกอบรม ผู้วิจัยได้จัดให้มีการปฏิสัมพันธ์ออนไลน์ผ่านโปรแกรม Microsoft Teams ซึ่งทั้งผู้วิจัยและครูแนะแนวได้มีการปรึกษาหารือเปิดโอกาสให้ซักถามข้อสงสัย ทำให้ครูแนะแนวเกิดความกระจ่างในแนวทางการออกแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวมากยิ่งขึ้น ด้วยเหตุปัจจัยดังกล่าวจึงทำให้ครูแนะแนวมีความเห็นต่อการฝึกอบรมทางไกลว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากผลการวิจัย สามารถสรุปองค์ความรู้ได้ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้เกี่ยวกับผลการใช้ชุดฝึกอบรมทางไกลเพื่อพัฒนาความสามารถของครูแนะแนว

จากภาพที่ 1 แสดงให้เห็นถึงองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ดังนี้ ชุดฝึกอบรมทางไกล เรื่อง การออกแบบกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา มีองค์ประกอบเนื้อหาสำคัญ 3 ประการ คือ 1. แนวคิดเกี่ยวกับความตระหนักรู้การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา 2. ประเภทและรูปแบบของการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา และ 3. ตัวอย่างการออกแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

ชุดฝึกอบรมฯ ดังกล่าว สามารถพัฒนาความสามารถของครูแนะแนวในการออกแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาได้สูงขึ้น รวมทั้งมีความคิดเห็นโดยภาพรวมต่อชุดฝึกอบรมฯ ว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด กล่าวคือ ภาษาที่ใช้ในชุดฝึกอบรมฯ มีความชัดเจน เข้าใจง่าย เหมาะสมกับระยะเวลาในการนำไปประยุกต์ใช้ รวมทั้งมีการลำดับความสัมพันธ์ของเนื้อหาอย่างความเหมาะสม

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากการศึกษาพบว่า ชุดฝึกอบรมทางไกลสามารถช่วยพัฒนาความสามารถของครูแนะแนวในการออกแบบกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ดังนั้น มีข้อเสนอแนะให้ครูแนะแนวที่มีความประสงค์จะนำไปใช้ควรศึกษาชุดฝึกอบรมทางไกลนี้อย่างละเอียดเพื่อทำความเข้าใจอย่างถ่องแท้สำหรับนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งเน้นการศึกษาผลของการฝึกอบรมครูแนะแนวให้มีความสามารถในออกแบบการจัดกิจกรรมแนะแนว แต่ยังขาดการนำแผนกิจกรรมไปใช้ในสถานการณ์จริง ดังนั้นจึงมีข้อเสนอแนะให้มีการศึกษาวิจัยเชิงทดลองโดยนำแผนการจัดกิจกรรมแนะแนวไปทดลองใช้กับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาว่าจะส่งผลต่อการสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์หรือไม่ อย่างไร

รายการอ้างอิง

- ณัฐรัชต์ สาเมาะ และคณะ (2557). การรับรู้ของเยาวชนต่อการรังแกในพื้นที่ไซเบอร์. ใน *วารสารพฤติกรรมศาสตร์เพื่อการพัฒนา*. 6(1), 352-363.
- ทวีวัฒน์ วัฒนกุลเจริญ. (2558). การพัฒนาชุดการเรียนรู้อิเล็กทรอนิกส์ผ่านคอมพิวเตอร์ พกพา เรื่อง ความรู้พื้นฐานทางเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา สำหรับนักศึกษา ระดับบัณฑิตศึกษา แขนงวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา สาขาวิชา ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (รายงานการวิจัย). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- เรียม ศรีทอง. (2559). การช่วยเหลือและการพัฒนานักเรียนตามหลักการกระบวนการแนะแนวและการปรึกษาเชิงจิตวิทยา. ใน นงลักษณ์ ประเสริฐ (บ.ก.), *หลักการบริการแนะแนวและการปรึกษาเชิงจิตวิทยาเบื้องต้นสำหรับครูและผู้บริหารการศึกษา* (น. 1-10). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สถาบันสื่อเด็กและเยาวชน และ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2561). *ความฉลาดทางดิจิทัล (DQ Digital Intelligence)*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิส่งเสริมสื่อเด็กและเยาวชน พญาไท.
- สรานนท์ อินทนนท์, และพลินี เสริมสินสิริ. (2560). การศึกษาวิธีการป้องกันการกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ของวัยรุ่น. ใน *การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิชาการระดับชาติ UTCC Academic Day ครั้งที่ 2*. (น.1396-1406). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.
- สิริวรรณ ศรีพหล. (2558). *การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสำนึกความรักชาติให้เกิดแก่นักเรียน โดยใช้เนื้อหาและแหล่งวิทยาการทางประวัติศาสตร์ สำหรับครูสังคมศึกษา* (รายงานการวิจัย). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2565). *แผนพัฒนาการแนะแนวและแนวทางการจัดกิจกรรมแนะแนวระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (พ.ศ. 2561 - 2565) ตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580)*. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด โรงพิมพ์อักษรไทย (น.ส.พ. ฟ้าเมืองไทย).
- อารีรักษ์ มีแจ้ง. (2563). การพัฒนาชุดฝึกอบรมผ่านเว็บเรื่องการสอนกลวิธีการอ่านสำหรับครูผู้สอนภาษาอังกฤษระดับมัธยมศึกษา ใน *วารสารศึกษาศาสตร์ มสธ.* 13(1), 1-14.
- Shariff, S. (2008). *Cyber-Bullying: Issues and solutions for the school, the classroom and the home*. Oxon, United Kingdom: Rout ledge.